

Dny lidové architektury Kraje Vysočina 16. – 17. července 2022

se slavnostním zahájením v Centru tradiční lidové kultury v Třebíči – Nových Dvorech v sobotu 16. 7. 2022

V letošním roce se uskuteční již 10. jubilejní ročník Dnů lidové architektury Čech, Moravy a Slezska, tentokrát v Kraji Vysočina, v Třebíči, centru jižní části kraje. Město Třebíč leží na pomyslné geografické i národopisné hranici mezi severozápadně se prostírajícím hornatým a lesnatým Horáckem a mírně zvlněnou úrodnou krajinou Podhorácka na jihovýchodě, kterým se v hlubokých údolích klikatí řeky Oslava, Jihlava a Rokytná. Zatímco na severu kraje se dosud dochovala ve větší míře původní roubená lidová vesnická zástavba, bylo na jihu v průběhu 19. století dřevo až na výjimky vytlačeno kamenným zdivem a později též pálenými cihlami. Na jihovýchodním pomezí kraje se můžeme na venkově setkat i se stavbami hliněnými a s lidovou architekturou rozložitých štítově i okapově orientovaných dvorů s polopatry typických spíše pro rovinaté Znojensko, Podyjí a Horní Rakousy. Členité, drsné a k zemědělství nepřilíživé severozápadní regiony byly proto osídleny později a pozvolněji, než obilnářská a ovocnářská oblast na jihu s mnohými raně středověkými osadami, v některých případech s kontinuitou doložitelnou již od pravěku. Významnou roli při kolonizaci tohoto teritoria sehrál bezesporu také benediktinský klášter v Třebíči založený již roku 1101.

Spolupořadatelství a finančního zajištění Dnů lidové architektury se v tomto roce ujal Kraj Vysočina a dalšími partnery jsou Muzeum Vysočiny Třebíč p.o., Město Třebíč a Město Jaroměřice nad Rokytnou.

Co jsou Dny lidové architektury?

Jejich cílem a smyslem je představit široké veřejnosti mnohotvárnou, jedinečnou a často neprávem opomíjenou historickou architekturu našeho venkova. Památky lidového stavitelství jsou pozoruhodným dokladem řemeslného umu i estetického cítění našich předků a současně se uplatňují jako podstatná složka životního prostředí představující významný charakteristický prvek utvářející a upevňující lokální identitu a umožňující reálně se identifikovat s krajinou domova. Záměrem a přáním pořadatelů je, aby se Dny lidové architektury staly pro širokou veřejnost podnětem k hlubšímu poznání a pochopení hodnot a významu lidového stavitelství a zároveň impulsem k posílení vědomí odpovědnosti za jeho uchování.

Přímým popudem k vyhlášení prvního ročníku Dnů lidové architektury v Jihočeském kraji bylo kulaté výročí narození věhlasného lidového umělce, zednického mistra a štukatéra Jakuba Bursy působícího na Volyňsku, od něhož právě 21. července 2013 uplynulo 200 let. Na ně navázaly další zdařilé akce v Libereckém, Pardubickém, Ústeckém, Středočeském, Královéhradeckém, Karlovarském a Plzeňském kraji.

Hlavním střediskem letošních Dnů lidové architektury se stane Centrum tradiční lidové kultury Muzea Vysočiny Třebíč, p.o., umístěné v nedávno rekonstruovaném statku v Třebíči – Nových Dvorech, kde v sobotu 16. července proběhne jejich slavnostní zahájení. Celodenní bohatý doprovodný program nabídne účastníkům ukázkou tradičních řemesel, stánkový prodej regionálních výrobků, vystoupení folklorních souborů a též možnosti občerstvení. Návštěvníky jistě také zaujmou komentované prohlídky areálu Centra v interiérech statku nebo tematické výstavy a populárně naučné přednášky.

Třebíč se stane rovněž výchozím bodem exkurze Putování za lidovými stavbami Třebíčska a jižního Podhorácka, během níž se zájemci seznámí s vybranými pozoruhodnými dochovanými doklady vesnického stavitelství v jižní části regionu Třebíčska. Dvou až tříhodinovou trasu exkurze s odborným výkladem bude možno absolvovat zdarma speciálním autobusem.

Nejen pro tyto účely bude vydána skládačka koncipovaná jako tematicky zaměřený průvodce, který návštěvníkům přiblíží trasu Putování, ale také některé další význačné a často unikátní památky lidové architektury Kraje Vysočina, jež zpravidla unikají zrakům běžného turistu. Skládačky budou volně k dispozici při slavnostním zahájení v Třebíči a dále též v infocentrech, v muzeích i na dalších obvyklých místech.

Putování zavede účastníky do následujících míst:

Jaroměřice nad Rokytnou – městská památková zóna; monumentální zámek, o jehož vrcholně barokní přestavbu se zasloužil v první polovině 18. století především uměnímilovný Jan Adam Questenberk, kdy zde byla také provedena první česká opera „O původu Jaroměřic“.

Boňov – vesnická památková zóna; urbanisticky i architektonicky ojediněle zachovalé vesnické sídlo s protáhlou návsi lemovanou štítově orientovanými usedlostmi s typickými předzahrádkami ohrazenými kamennými zídkami a po vnějším obvodu uzavřené pásem stodol.

Příložany – historická vesnice s rozlehlou nepravidelnou návší a s několika dochovanými původními usedlostmi; v jedné z nich se nachází soukromé Rolnické muzeum rodiny Kopečkových s expozicí dokumentující život vesnického hospodářství do poloviny 20. století.

Dašov – Štěměchy – historický vodní mlýn zpřístupněný od roku 2011 veřejnosti jako soukromé Muzeum mlynářství a venkovského života; dochovalo se původní strojní vybavení válcového mlýna z roku 1911 a částečně i starší obyčejné české složení z poloviny 18. století, obnoveno bylo vodní kolo, expozice dokumentují dějiny mlynářství a život ve mlýně.

Třebíč – Borovina – unikátní větrný mlýn postavený roku 1836 majiteli místních koželužen bratry Budischowskými k drcení dubové a smrkové kůry na výrobu třísla; v letech 2017 – 2021 proběhla kompletní obnova této technické památky, včetně rekonstrukce lopatek a části technického zařízení, byla vybavena interiérovými instalacemi a zpřístupněna veřejnosti.

Ke Dnům lidové architektury Kraje Vysočina se připojí i další kulturní organizace, spolky i jednotlivci s tematickými akcemi různého druhu na řadě míst naší vlasti. S programovou nabídkou všech těchto aktivit a s přehledem míst, kde se uskuteční, budou zájemci o dochovanou historickou venkovskou architekturou postupně seznámeni na níže uvedených webových adresách.

Hlavními organizátory Dnů lidové architektury Kraje Vysočina 2022 jsou: Kotěrovo centrum architektury o.p.s. + FOIBOS BOOKS s.r.o., Kraj Vysočina, jmenovitě pak odbor kultury a památkové péče Krajského úřadu; partnery jsou Město Třebíč a Město Jaroměřice nad Rokytnou; odbornou stránku zajišťuje Národní památkový ústav a Muzeum Vysočiny Třebíč p.o.; mediálními partnery jsou: Český rozhlas 2, PROPAMÁTKY a Regionální Deník.

Osobností Dnů lidové architektury Čech, Moravy a Slezska je Václav Žmolík – publicista, rozhlasový a televizní redaktor a moderátor.

Veškeré programové materiály, propagační a informační tiskoviny ke Dnům lidové architektury Kraje Vysočina 2022 budou k dispozici v příslušných regionálních informačních centrech, muzeích, kulturních zařízeních, u partnerských organizací a na dalších obvyklých místech v regionu a rovněž na webových adresách:

www.lidove-stavby.cz; www.kr-vysocina.cz; www.muzeumtr.cz; www.trebic.cz;
www.jaromericenr.cz; www.npu.cz; www.propamatky.cz

